

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 27 mars 1901, kl. 5 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckta förslag i fråga om rätt för Riksdagens ledamöter till fria resor å statens jernvägar.

Uti två särskilda till konstitutionsutskottets förberedande handläggning hänvisade motioner, nemligen en af herr *F. von Strokirch* inom Första Kammaren afgifven motion, n:o 31, och en af herr *Johan Olofsson* i Digernäs i Andra Kammaren väckt motion, n:o 87, hafva förslag blifvit framställda med hufvudsyfte att åt ledamöter af Riksdagens båda kamrar bereda tillfälle att i viss utsträckning åtnjuta fria resor å statens jernvägar. Den förstnämnde motionären har ansett, att då, enligt § 12 riksdagsordningen, riksdagsman i Första Kammaren ej eger att för denna sin befattning uppbära något arfvode, men den ifrågasatta förmånen af fria resor skulle kunna tydas vara »af arfvodes natur», en grundlagsändring vore behöflig för undanrödjande af hinder för förslagens framgång, samt har i sådant syfte förslagsvis hemställt, att nämnda paragraf måtte få ett tillägg af följande innehåll:

» — — uppbära, dock må ej såsom sådant arfvode anses den rättighet till fria resor i 2:a klass å statens jernvägar, som kan varda

Bih. till Riksd. Prot. 1901. 3 Saml. 3 Häft. (N:o 3.)

honom för hans valperiod i laga ordning tillerkänd, derifrån dock undantagna resor till och från Riksdag vid dess början och slut.»

Herr Olofsson har deremot föreslagit, att Riksdagen i skrifvelse ville hemställa, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana tillägg i riksdagsordningen, att ledamöter af Riksdagen må åtnjuta fria resor å statens jernvägar under en månads tid hvarje år mellan den 1 juni och 15 december.

Till stöd för sitt förslag har herr von Strokirch ytterligare anført följande:

»Nedsatta biljettpris å statens jernvägar för resor till och från hvarjehanda möten och sammankomster äfvensom för skolungdoms och lärares på statens bekostnad anordnade studieresor höra numera till det vanliga, och äfven för Riksdagens medlemmar förekomma ju sådana; vinsten af sådana resor är ju i nationelt hänseende påfallande, enär derigenom inhämtas kännedom och erfarenhet om vårt vidsträckta lands olika trakter och förhållanden, en vinst af väsentlig betydelse för ett rätt bedömande af allt hvad detta land erbjuder och gifver sitt folk och som gör det för detsamma kärt; i sådant syfte skulle denna vinst utan tvifvel blifva af ännu större betydelse, om, sedan statens jernvägsnät numera är utsträckt öfver hela riket och dettas olika delar således äro relativt lätt åtkomliga, tillfälle bereddes Riksdagens medlemmar att utan allt för stora pekuniära uppoffringar förskaffa sig sådan kännedom och erfarenhet, hvilket utan kännbar olägenhet för statsverket skulle kunna åstadkommas, om Riksdagen ville besluta att tilldela hvarje riksdagsman en biljett att under hans valperiod gälla för fria resor i 2:a klass å statens jernvägar, derifrån dock undantagna förste-kammarledamöts resor till och från Riksdag vid dess början och slut.»

Den motivering, hvarmed herr Olofsson beledsagat sitt skrifvelseförslag, är åter af följande lydelse:

»Med Kongl. Maj:ts tillåtelse har på senare tider anordnats s. k. »riksdagsresor» och senast den till öfre Norrland sistliden sommar. Om sådana resor är väl ej annat än godt att säga, men mig förefaller dock, som dessa resor med extra tåg äro onödigt kostbara, jemfördt med den nytta de göra. Hvarför borde icke riksdagsmän, när de det önskade, under en månads tid på året få resa gratis med hvilket statens ordinarie tåg de behagade. Detta skulle gifva ett större flertal af riksdagsmän tillfälle till billiga resor för att få studera landets och folkets olika förhållanden, på samma gång en sådan anordning blefve för staten billigare.»

Såsom af det föregående framgår, hafva båda motionärerna, i fråga om tillvägagångssättet vid förslagens genomförande, kommit till den uppfattningen, att ändring i riksdagsordningen skulle härför vara nödvändig. Angående grunden för denna uppfattning, likasom äfven i öfrigt äro deras åsikter i nämnda fråga deremot ej öfverensstämmande med hvarandra. Herr von Strokirch har ansett grundlagen, för så vidt angår *Första Kammarens* ledamöter, lägga hinder i vägen för det åsyftade önskningsmålets främjande och därför funnit densamma böra ändras. På hvilket sätt enligt motionärens tanke sjelfva saken borde ordnas och bestämmelser derom åvägbringas, är icke i motionen antydt i vidare mån, än att rätt till fria resor å statens jernvägar å andra klass skulle tillerkännas hvarje riksdagsman att gälla under hela hans valperiod, och att detta skulle ske »i laga ordning». Frågan om och i hvad mån för en sådan utsträckt rätt till fria resor för *Andra Kammarens* ledamöter bestämmelserna i § 23 riksdagsordningen skulle kunna anses utgöra hinder, har icke heller blifvit af denne motionär vidrörd.

Herr Olofsson har uti ifrågavarande afseende intagit en annan ståndpunkt. Han har nemligen, dock utan att för sin åsigt härutinnan åberopa några skäl, ansett de ifrågasatta bestämmelserna böra ega sin plats i riksdagsordningen och afse fria resor för båda kamrarnes ledamöter under en månads tid hvarje år mellan den 1 juni och den 15 december samt vidare, äfven i denna del utan motivering, hemställt om skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet.

Utskottet anser sig böra till en början erinra derom, att äfven vid föregående tillfällen förslag blifvit inom Riksdagen framställda om införande af bestämmelser angående fria resor på statens jernvägar för Riksdagens ledamöter. År 1884 yrkades uti eu inom Första Kammaren afgifven motion, n:o 46, att Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t ville anhålla, att riksdagsman under de kontroller och vilkor, som Kongl. Maj:t kunde finna skäl bestämma, måtte medgifvas rätt till fri resa å statens jernvägar under tiden för pågående riksdag samt under åtta dagar före riksdags början och åtta dagar efter riksdags slut. Denna motion blef emellertid, utan remiss till utskott, af Första Kammaren omedelbart afslagen. Icke heller vann en vid 1890 års riksdag inom Andra Kammaren i ämnet väckt motion, n:o 201, afseende från Riksdagens sida. Uti denna motion föreslogs, det Riksdagen behagade besluta att ingå till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl.

Maj:t ville framkomma med förslag till sådan ändring af riksdagsordningens 12 och 23 §§, att det medgäfvdes riksdagsman en gång under riksdagsperioden resa fritt fram och åter på statens jernvägar för att se och lära känna landets olika delar. Konstitutionsutskottet afstyrkte motionen; och blef densamma af båda kamrarna utan debatt afslagen.

Hufvudsynpunkten vid bedömande af de nu väckta motionerna i ämnet har för utskottet måst vara den, huruvida för ernående af det i dem åsyftade ändamålet grundlagsstadgande öfverhufvud kan vara erforderligt. Denna fråga har utskottet funnit sig böra besvara nekande. Utskottet har hvarken, såsom herr von Strokirch, ansett, att det för införande i laga ordning af bestämmelser om de föreslagna fria resorna skulle vara behöfligt att ändra § 12 riksdagsordningen, ej heller, i likhet med herr Olofsson, funnit, att åt sjelfva dessa bestämmelser borde gifvas grundlags helgd. Utskottet håller nemligen före, att, då man bortser från resorna till och från Riksdag vid dess början och slut, med afseende å hvilka motionärerna icke föreslagit ändring i gällande stadganden, spørsmålet om rätt för riksdagsmän till fria resor *å tider, då Riksdagen ej är samlad*, icke direkt berör grundlagarne och icke lämpligen bör göras till föremål för stadganden i dessa lagar, samt att fördenskull motionerna icke rätteligen falla inom det för konstitutionsutskottets verksamhet anvisade område.

Men utskottet har icke velat underlåta att påpeka, hurusom införandet af fria resor för folkrepresentationens medlemmar utan tvifvel skulle lända riksdagsarbetet och såmedelst det allmänna till afsevärdt gagn. De skulle nemligen enligt utskottets åsigt ej oväsentligt bidra till att hos riksdagsmännen öka kännedomen om fäderneslandets olika delar samt skärpa deras intresse för skilda landsändars behof och utvecklingsmöjligheter, något som i synnerhet i ett land som vårt med dess betydande utsträckning och dermed förenade skiljaktigheter i natur- och kulturförhållanden måste anses vara af stor betydelse. Äfven skulle sådana resor kunna, likasom förhållandet ej sällan varit med statsrevisorerens resor, gifva uppslag till nyttiga reformer i ett eller annat mera speciellt afseende. Utskottets uppfattning om de ifrågasatta fria resornas betydelse för vårt land jäfvas icke af den erfarenhet, som vunnits i afseende å de resor, hvilka, på sätt båda motionärerna erinrat, vid åtskilliga tillfällen under de senare åren blifvit genom Kongl. Maj:ts för-

sorg anordnade för Riksdagens ledamöter. Utan att närmare ingå på frågan, på hvilket sätt och i hvilken omfattning samt med hvilka eventuella kontrollbestämmelser rätten till fria resor för Riksdagens ledamöter lämpligen borde anordnas, vill utskottet i detta hänseende slutligen blott erinra derom, att stadganden om en dylik rätt för nationalrepresentationens medlemmar redan länge förekommit i vissa utländska stater, såsom Tyskland och Italien.

Enligt hvad sålunda här ofvan blifvit anfördt, har utskottet visserligen icke förbisett önskvärdheten af stadganden i det syfte, som blifvit i motionerna angifvet; men då utskottet å andra sidan hvarken ansett, att sådana stadganden falla inom grundlagens rāmärken, eller kunnat finna, att, derest bestämmelser uti det angifna syftet skulle befinnas önskliga, något gällande grundlagsbud utgör hinder för deras införande, får utskottet hemställa,

1:o) att herr von Strokirchs motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd; samt

2:o) att herr Olofssons motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 mars 1901.

På utskottets vägnar:

G. RUDEBECK.

Reservationer:

af herrar *Rudebeck* och *Blomberg*, som ansett, att i utskottets motivering icke bort yttras något om önskvärdheten af fria resor för riksdagsmän utöfver den nu medgifna rätten för ledamöter af Andra Kamraren till fri resa till och från Riksdagen;

af herr *Säve*, som anført:

»Då jag har den uppfattning, att den föreslagna rätten för riksdagsmän till fria resor å statens jernvägar under riksdagarne eller å tider, då Riksdagen ej är samlad, står i sådant samband med §§ 12 och 23 riksdagsordningen, att den rätteligen ej bör lagstadgas utan tillägg till eller ändringar i nämnda paragrafer, och då sådana tillägg eller ändringar synas mig hvarken nödiga eller nyttiga, har jag ansett, att herrar von Strokirchs och Johan Olofssons motioner bort af utskottet på dessa grunder afstyrkas.»

af herrar *Johnsson* och *Wavrinsky*, hvilka yttrat:

»Fria resor å statens jernvägar för riksdagsmän vare sig under riksdagarne eller å tider, då Riksdagen ej är samlad, synas oss obestriddligen innebära en förmån, hvarför eventuella bestämmelser om sådana fria resor måste påkalla ändring i eller tillägg till §§ 12 och 23 riksdagsordningen; men då hvad motionärerna anført till stöd för sina förslag icke synes innefatta giltiga skäl för sådana grundlagsändringar, hafva vi ansett motionerna böra af utskottet på denna grund afstyrkas. I hvarje fall torde det icke kunna ifrågasättas att, på sätt herr von Strokirch föreslagit, ledamot af Första Kammaren skulle ega rätt att efter godtfinnande och jemväl i enskilda angelägenheter åtnjuta fria resor å statens jernvägar, under det att samma förmån icke finge åtnjutas vid resor till och från Riksdagen.»

af herr *Waldenström*, som ansett, att betänkandet bort hafva följande lydelse:

»Utskottet anser i likhet med motionärerna, att införandet af fria resor för folkrepresentationens medlemmar utan tvifvel skulle lända riksdagsarbetet och såmedelst det allmänna till afsevärdt gagn. De skulle nemligen enligt utskottets åsigt ej oväsentligt bidra till att hos riksdagsmännen öka kännedomen om fäderneslandets olika delar samt skärpa deras intresse för skilda landsändars behof och utvecklingsmöjligheter, något som i synnerhet i ett land som vårt med dess betydande utsträckning och dermed förenade skiljaktigheter i natur- och kulturförhållanden måste anses vara af stor betydelse. Äfven skulle sådana resor kunna, likasom förhållandet ej sällan varit med statsrevisornas resor, gifva uppslag till nyttiga reformer i ett eller annat mera speciellt afseende. Utskottets uppfattning om de ifrågasatta fria resornas betydelse för vårt land bekräftas äfven af den erfarenhet, som vunnits i afseende å de resor, hvilka, på sätt båda motionärerna erin-

rat, vid åtskilliga tillfällen under de senare åren blifvit genom Kongl. Maj:ts försorg anordnade för Riksdagens ledamöter.

Stadganden om en dylik rätt för nationalrepresentationens medlemmar hafva ock redan länge förekommit i vissa utländska stater, såsom Tyskland och Italien.

Men hufvudsynpunkten vid bedömande af de nu väckta motionerna i ämnet har för utskottet måst vara den, huruvida för ernående af det i dem åsyftade ändamålet grundlagsstadgande öfverhufvud kan vara erforderligt. Denna fråga har utskottet funnit sig böra besvara nekande. Utskottet har hvarken, såsom herr von Strokirch, ansett, att det för införande i laga ordning af bestämmelser om de föreslagna fria resorna skulle vara behöfligt att ändra § 12 riksdagsordningen, ej heller, i likhet med herr Olofsson, funnit att åt sjelfva dessa bestämmelser borde gifvas grundlags helgd. Utskottet håller nemligen före, att, då man bortser från resorna till och från Riksdag vid dess början och slut, med afseende å hvilka motionärerna icke föreslagit ändring i gällande stadganden, spörsmålet om rätt för riksdagsmän till fria resor *à tider, då Riksdagen ej är samlad*, icke direkt berör grundlagarne och således icke lämpligen bör göras till föremål för stadganden i dessa lagar, samt att fördenskull motionerna icke rätteligen falla inom det för konstitutionsutskottets verksamhet anvisade område.

Utskottet kan alltså icke annat än hemställa,

- 1:o) att herr von Stokirchs motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd; samt
- 2:o) att herr Olofssons motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.»

af herrar *Rodhe, Olsson* i Ättersta och *Boëthius* med afseende å vissa delar af utskottets motivering.

Herrar friherre *Barnekow, Berg, Gustaf Axel*, och friherre *Wrangel von Brehmer* hafva begärt få här antecknad, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
